

BOEKBESPREKINGEN

OPERA EN EMOTIE

Francis MAES & Piet DE VOLDER: *Opera - Achter de Schermen van de Emotie*. Leuven: LannooCampus, 2011 (ISBN: 987.90.209.9851.1)

De opera werd in de loop van zijn bestaan al herhaaldelijk voor dood verklaard, maar zit nu toch weer een aantal decennia voortdurend en met een opvallende zelf-verzekerdheid in de lift. Dat wordt ook weerspiegeld in een groot aantal boeiende publicaties die de laatste jaren op de markt zijn gekomen. Zoals het boek 'Opera. Achter de schermen van de Emotie'. Niet de zoveelste geschiedenis van de opera, maar wel een verzameling boeiende essays over de hedendaagse operapraktijk. En dan wel voornamelijk in de Lage Landen, waar de naar internationale normen 'kleine' operahuizen zoals de Munt, de Vlaamse Opera, en de Nederlandse Opera door internationale kenners als bij de meest interessante van Europa worden gerekend.

De samenstellers van deze publicatie zijn beroepsmatig betrokken bij de opera: Piet De Volder is musicoloog en dramaturg bij de Vlaamse opera, terwijl Francis Maes professor musicologie is bij de vakgroep kunst-, muziek- en theaterwetenschappen aan de Universiteit Gent. Zij nemen het leeuwenaandeel van de essays voor hun rekening. Ook de andere medewerkende auteurs zijn werkzaam op het domein van de musicologie of van de operapraktijk. Aan de hand van vier thema's (dramaturgie, operakritiek, operapraktijk in de geschiedenis, en visie en beleid) gunnen zij de lezer een blik achter de schermen van de opera, een theatervorm die inderdaad drijft op de emotie.

Lange tijd werd het al bij al beperkte klassieke operarepertoire steevast gereproduceerd volgens de overgeleverde traditionele vormgeving en interpretatie. Wat bijna tot de ondergang van het genre leidde. In de tweede helft van de twintigste eeuw werd geleidelijk aan een visuele actualisering ingevoerd, tot men beseftte dat dit niet voldoende was. Zo toont Piet de Volder in zijn essay *De witte raaf van de muziekdramaturgie: Der Ring des Nibelungen als case* aan, dat een nauwkeurige en ook kritische studie van zowel tekst als partituur noodzakelijk is om tot een nieuwe vorm van levend en confronterend theater te komen. Waarmee hij een muziektheater bedoelt dat aanzet tot reflexie over de hedendaagse samenleving en realiteit, zoals bij voorbeeld regisseur Ivo van Hove dit deed met zijn overigens spraakmakende en grensverleggende regie van Wagners 'Ring' (2006-08) bij de Vlaamse Opera.

In het luik 'operakritiek' worden recente memorabele operaproducties uit Brussel, Antwerpen/Gent, Amsterdam en ook van elders, uitvoerig belicht en volgens de nieuwste inzichten becommentarieerd. Zeker in het verhelderend essay van Francis Maes *Verdi als politiek theater: Peter Konwitschny regisseert Aida en Don Carlo* wordt die 'aanzet tot reflexie' verduidelijkt. In deze encenseringen werd het door Bertolt Brecht beschreven en gepromote 'Verfremdungseffekt' inderdaad op een aangepaste manier aangewend. Niet door de scènes waarin het politieke aspect van Verdi's opera's duidelijk naar voor komt nog eens extra in een historische verf te zetten, maar door ze in een onverwachte hedendaagse context te plaatsen. Of door in andere scènes waarin karakters emotioneel een confrontatie aangaan, het persoonlijke drama en het politiek conflict elkaar te laten raken.

Nog andere memorabele operaproducties uit Brussel, Antwerpen/Gent, Amsterdam (en ook enkele producties uit andere landen) worden in dit luik 'operakritiek' uitvoerig belicht en volgens de nieuwste inzichten becommentarieerd. De twee volgende luiken over resp. 'Operapraktijk in de geschiedenis' en 'Visie en beleid' vallen behoorlijk wat korter uit. Het essay van Bruno Forment over de operadecors van Albert Dubosq, die tijdens de Belle Epoque onder meer actief was in de Munt te Brussel en in diverse andere theaters (en die ook een imposant eigen decoratelier leidde te Molenbeek) is wel bijzonder interessant, maar toch hebben we de indruk dat deze publicatie nog sterker was geweest wanneer ze zich had beperkt tot de goed gestoffeerde luiken 'dramaturgie' en 'operakritiek'.

De meeste essays zijn degelijk geannoteerd en vergen wel een zekere vertrouwdheid met zowel de geschiedenis als met de hedendaagse realisatie van de opera. Toch zijn de teksten echt niet highbrow, en zijn ze boeiende lectuur voor zowel de gespecialiseerde lezer, als voor de gewone operaliefhebber die nog net iets méér diepgang wil dan bij de (overigens ook interessante) programmaboekjes van de vermelde operahuizen. Deze 'Achter de schermen van de emotie' is bovendien een opvallend mooie en verzorgde uitgave, met vele schitterende kleurenfoto's.

Toon BROUWERS